

Teorie a metody

přednáška č. 4

Mgr. Jitka Čechová

Osnova

- Teoretické přístupy k řešení problému DN
  - pohled kriminologický X feministický
  - multifaktorové X jednofaktorové teorie

- Teorie a metody sociální práce
  - historie
  - zákon o sociálních službách, standardy sociálních služeb
  - teorie a metody sociální práce

Teoretické přístupy k řešení problému DN

Vymezení pojmu DN

- **Světový kontext →**
- **Rodově podmíněné násilí** (deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách, 1993)
- **Násilí v rodině, spáchané kterýmkoliv členem** (Rada Evropy, 1985)
- **Násilí v intimních vztazích** (Fond prevence domácího násilí, USA)

Vymezení pojmu DN

Český kontext →

Dle ustanovení §215a Trestního zákona je **domácím násilím**: „týrání osoby blízké nebo jiné osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“

Dle ustanovení §119 Trestního zákoníku je **domácím násilím**: „týrání osoby blízké nebo jiné osoby žijící ve společném obydlí“

Dle pomáhajících organizací:

„Obecně lze říci, že domácí násilí je chování, které u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé, přičemž mezi těmito lidmi existoval nebo existuje **blízký vztah**. Prostřednictvím **moci**, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti.“

Teoretická pojetí DN

Kriminologický pohled

X

Feministický pohled

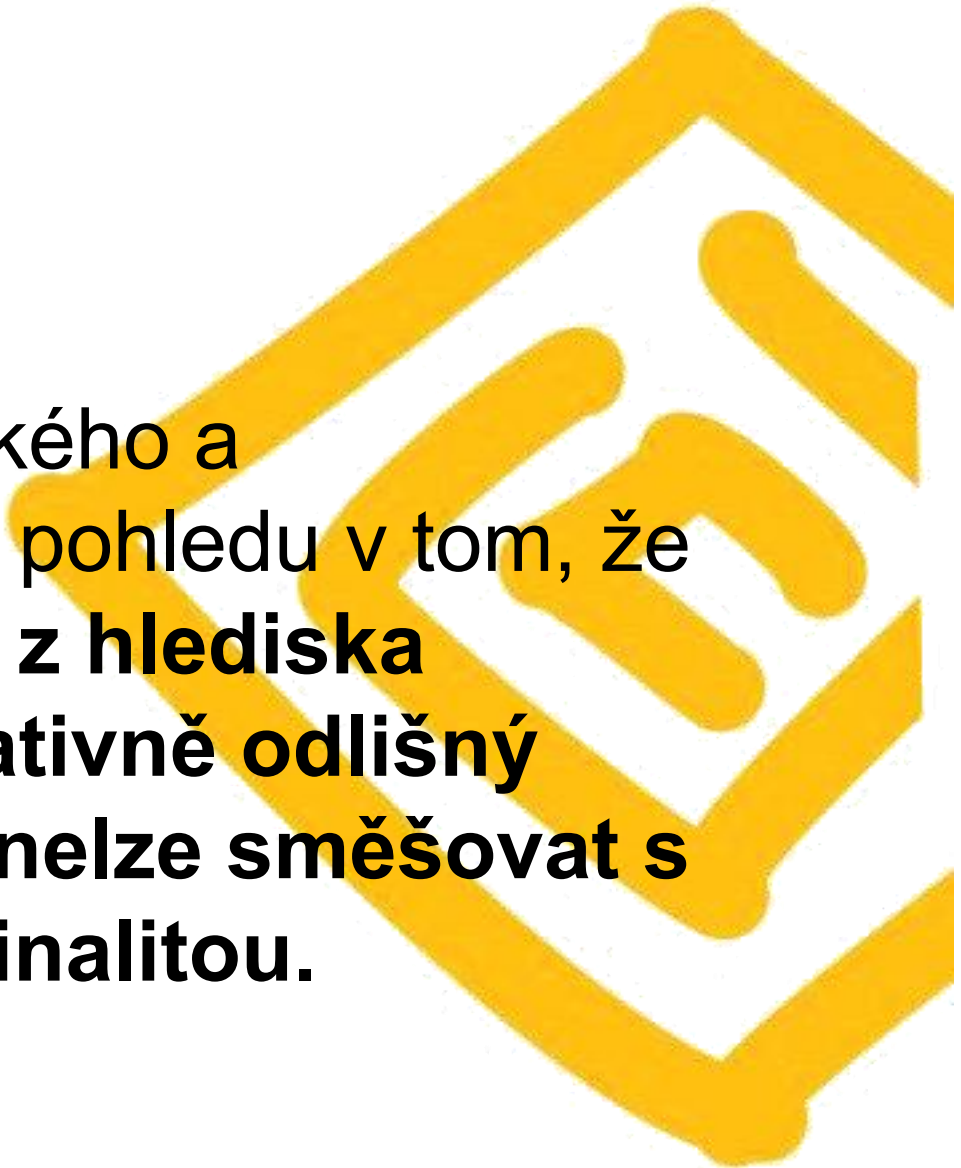
Rozdíly: příčiny, znaky a tendence

Společné: omezit výskyt DN

Pozn.: základní hrubé rozlišení pohledu na DN

Shoda feministického a kriminologického pohledu v tom, že **domácí násilí je z hlediska motivace kvalitativně odlišný fenomén, který nelze směřovat s obyčejnou kriminalitou.**

Feministický pohled

- sociostrukturální násilí
- motivace = patriarchální hodnotové stereotypy
- termíny: potřeba moci, kontroly a dominance
- volba a rozhodnutí X násilníci jako nezralé osobnosti, ztráta kontroly

Kriminologický pohled

- Partnerské násilí bez ohledu na pohlaví oběti a pachatele
- Syndrom týraného partnera (ne ženy)
- Výzkumy osobnosti – kritici: psychologický make-up
- → Multifaktorové teorie

„Faktorové teorie“

1) jedno-faktorové teorie

- **psychologické teorie**
(deprese, alkohol, osobnost, povahové zvláštnosti pachatele)
- **sociologické teorie** (konec psychiatrizace; mužská společnost)
- **biologicko-genetické teorie** (obecné predispozice)

NEBO

- **individuální faktory**
(osobnost, psychopatologie)
- **sociálně-psychologické faktory** (mezigenerační přenos)
- **sociálně-kulturní faktory** (nerovnoprávnost)
- **feministický pohled**
(moc a kontrola; individuální – socio-kulturní)

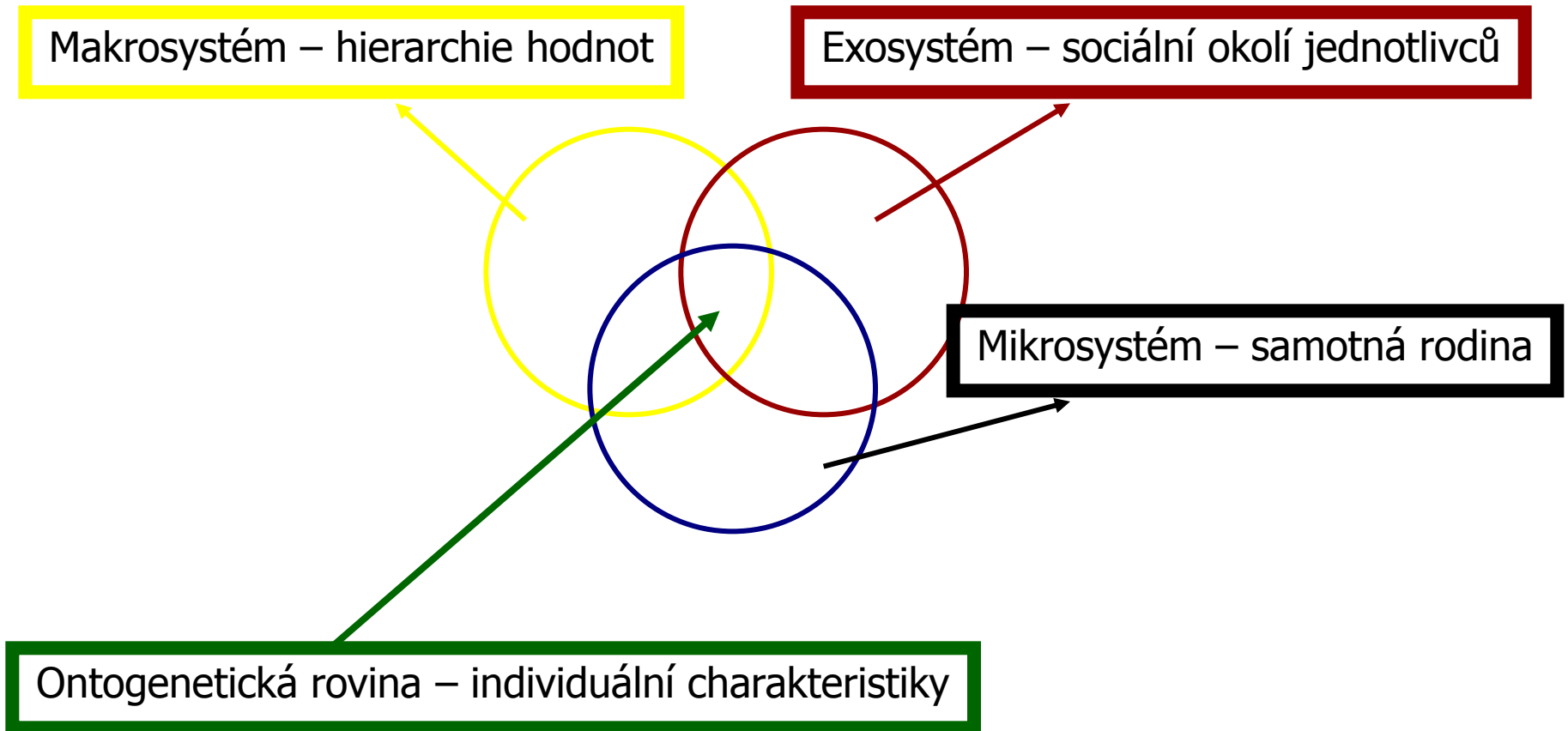

DN v dílčích teoriích

- Zaměřené na psychické násilí
- Psychoanalýza
- Teorie osobnosti
- Teorie rodinných systémů
- Teorie stresu
- Teorie sociálního učení
- Sociálně-psychologické teorie
- Feministické teorie
- Situační teorie
- Teorie zdrojů
- Teorie sociální směny
- Socio-biologická teorie
- Kriminologie
- Viktimologie
- Ekologická perspektiva
- A další

2) Multi-faktorová teorie D.G. Duttona

Teorie a metody sociální práce s oběťmi DN

Teorie a metody

Část první

- Historie práce s oběťmi DN
- Etická dilemata a problémy
- Význam sociálního pracovníka při řešení DN

Historie práce s oběťmi DN

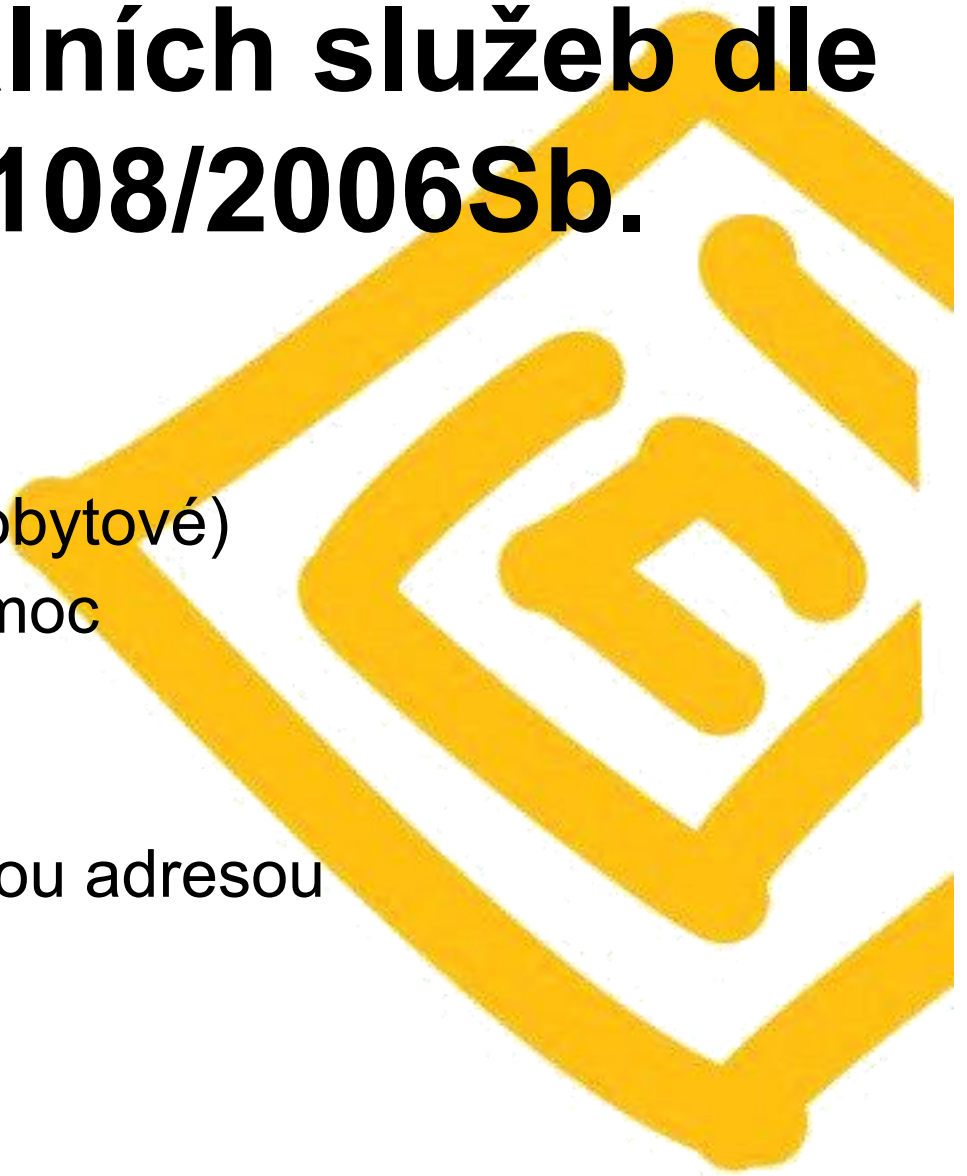
- Do 1989 tabu
- 1993 vzniká ROSA- centrum pro týrané a osamělé ženy (psychosociální a právní poradenství, azyl s utajenou adresou)
- Druhá polovina 90. let zvyšující se zájem o problematiku ze strany:
  - a) existujících organizací BKB (1996), ProFem (1996),
  - b) nově vzniklých organizací Poradna pro ženy v tísní při Ekologickém právním servisu (1999), Acorus (1997)
- 1.1. 2007 zlom v účinnosti zákona 136/2006Sb. na ochranu před DN a 108/2006Sb o sociálních službách

Historie práce s oběťmi DN

- Rozvoj sociální práce s oběťmi DN byl v 90. letech bottom up proces bez výraznější regulace a systematické podpory státu.
- Současný stav už reguluje vznik služeb povinnou registrací, dotačními tituly a komunitními plány.

Formy sociálních služeb dle zákona 108/2006Sb.

- Ambulantní
  - poradny
  - intervenční centra (i pobytové)
  - telefonická krizová pomoc
- Pobytové
  - azylové domy
  - azylové domy s utajenou adresou
- Terénní
  - osobní asistence

Požadavky na krizového pracovníka

Inventáře dovedností a znalostí krizového pracovníka (doporučení):

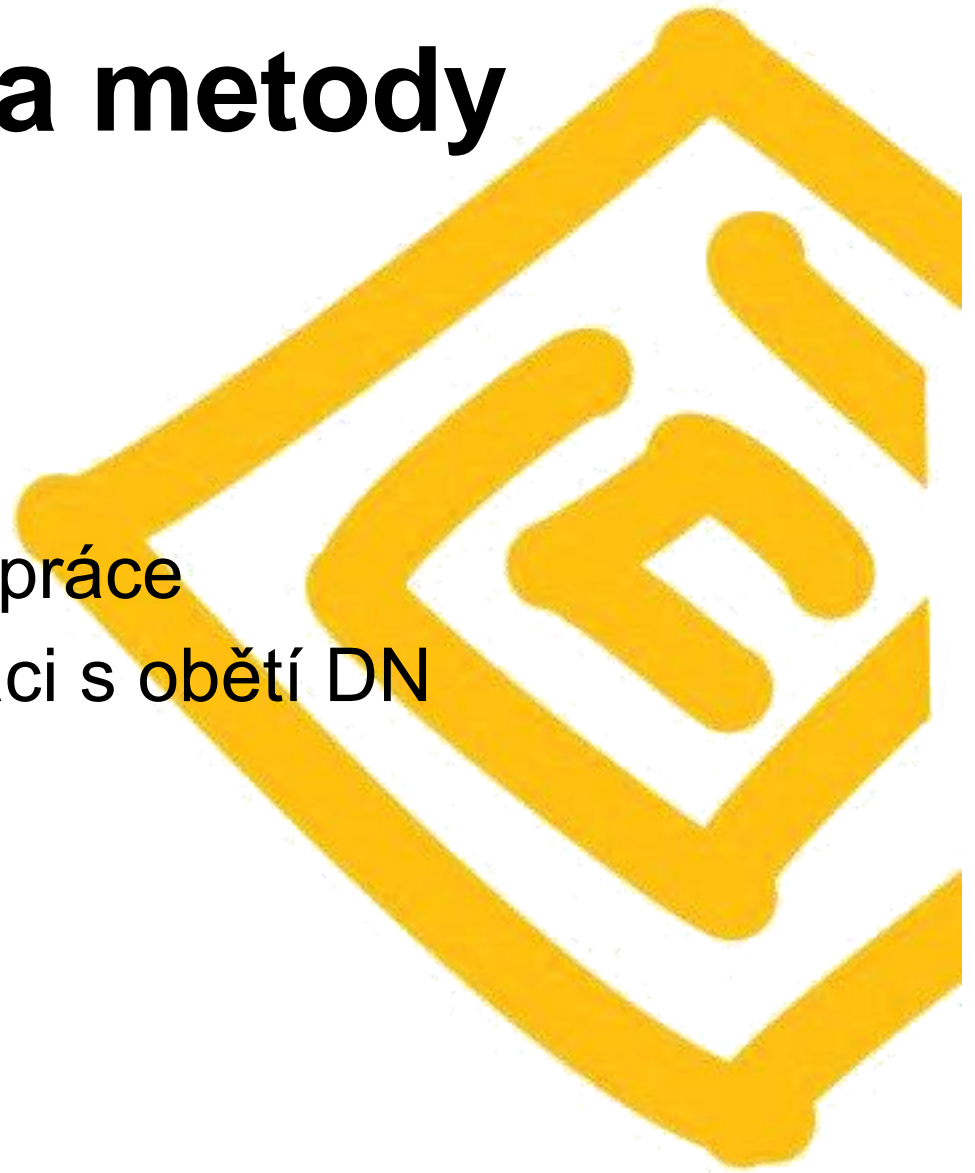
- Dovednosti aktivního naslouchání s důrazem na vcítění
- Dovednosti krizové intervence a vyjednávání,
- Dovednosti zacházení s oběťmi a rovněž s klienty, kteří ztratí vládu nad ničivými a sebezničujícími impulsy
- Znalosti pomáhající sítě a dovednosti nepředpojaté spolupráce s ní
- Znalosti základů právního vědomí
- Znalosti základů první pomoci
- Znalosti základů sebeobrany
- Dovednosti při vedení dokumentace a komunikace v týmu
- Dovednosti při získávání a předávání informací
- a další..

Vodáčková, D. (2002): *Krizová intervence*. Prah: Portál.

Teorie a metody

Část druhá

- Paradigmata sociální práce
- Teorie a metody v práci s obětí DN

Zasazení do paradigmat sociální práce

Podle tří Payneových paradigmat se jedná zejména o tzv. **poradenské paradigma**, které nahlíží individuální potřeby klienta a jeho schopnosti zvládat problémy a zároveň usiluje o takový stav pomáhajících profesí, které jsou schopny na problémy a potřeby klienta reagovat.

Současná sociální práce využívá eklekticky všechny tři paradigmata, což platí i soc. práci s oběťmi DN. **Terapeutické paradigma** usiluje o rozvoj a uskutečnění osobnosti klienta a **reformní** usiluje o změnu prostředí.

Teorie a metody

- Psychodynamické perspektivy
- Psychosociální přístup
- Humanistický přístup
- Existenciální přístup
- Sociálně psychologický a komunikační model
- Kognitivně – behaviorální teorie
- Přístup orientovaný na úkoly
- Krizová intervence
- Sociální práce se skupinami
- Komunitní sociální práce
- Aniopresivní přístup
- Ekologická perspektiva

Teorie a metody

Užití jednotlivých přístupů je třeba vždy dobře zvážit s ohledem na klientovu:

- životní situaci a problém, který je třeba řešit,
- konečnou zakázku,
- jeho potřeby, zdroje a osobnostní nastavení

Ve volbě přístupu (resp. jejich kombinace) je důležité i zázemí Vašeho pracoviště (specializované poradenské pracoviště, krizové centrum, sociální odbor, aktivistická organizace...) a jeho příslušné způsoby práce.

Podstatná je také Vaše role ve vztahu ke klientovi (krizový pracovník, sociální pracovník, psychologický a sociální poradce, terapeut apod.).

Teorie a metody

Ve volbě přístupu je důležité zvážit, co vše klient potřebuje a žádá:

- zorientovat a strukturovat
- získat informace
- aktivně řešit (případně ještě neřešit)
- podpořit a sdílet
- pracovat na sebepoznání a sebeprosazení
- apod.

Specifické přístupy hrající významnou teoretickou i praktickou roli v chápání problematiky DN:

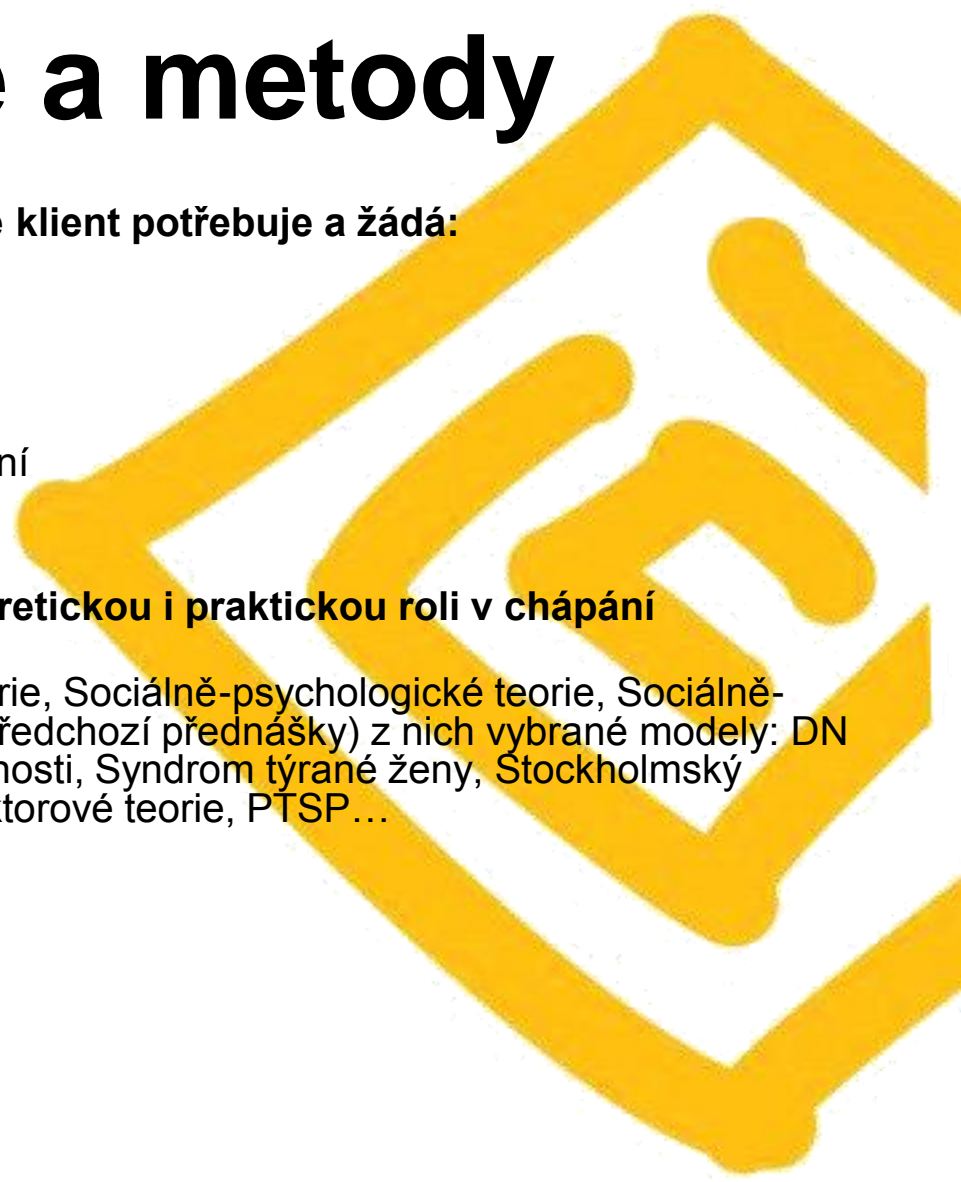
- Teorie sociálního učení, Feministické teorie, Sociálně-psychologické teorie, Sociálně-ekologický model, psychopatologie (viz předchozí přednášky) z nich vybrané modely: DN jako problém moci a patriarchální společnosti, Syndrom týrané ženy, Stockholmský syndrom, naučená bezmocnost, multi-faktorové teorie, PTSP...

Specifické postupy v práci s obětí:

- odhad nebezpečnosti
- bezpečnostní plán
- krizová intervence

Dovednosti, vědomosti:

- vnímavost na kontrolu a moc, práce s časem
- vědomí problematiky traumatu

Děkuji Vám za pozornost

